

Til:

Distrikts- og digitaliseringsminister Linda H. Helleland ,

Høringsuttalelse – NOU 2020:15 Det handler om Norge.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har NOU 2020:15 «Det handler om Norge - Bærekraft i hele landet» ute på høring, med høringsfrist 26. mars 2021.

Distriktsdemografiutvalgets utredning belyser konsekvenser av demografiutfordringer i distriktene for statlig, kommunal og privat sektor, og det presenteres forslag til mulige løsninger. Formålet med utvalget var blant annet å få mer kunnskap om hvordan utviklingen mot økt andel eldre og færre yrkesaktive vil påvirke de mindre sentrale områdene i landet, få identifisert konsekvenser og utfordringer, særlig med hensyn til å opprettholde bærekraftige samfunn, og få forslag til hvordan utfordringene kan bli møtt av myndigheter og private.

Kommunene i Øst-Finnmark er i liket med de fleste kommuner i Nord Norge i ferd med å miste sin unge befolkning. Dette er dramatisk for samfunnsutviklingen lokalt, men også nasjonalt. Det at et slik geopolitisk viktig område for Norge er i ferd med å miste sin befolkning, vil kunne ha sikkerhetspolitiske utfordringer for nasjonen.

Det paradoksale er at landsdelen ikke mangler naturressurser og muligheter for næringsutvikling, men mangler mennesker til å utnytte potensialet.

Det er derfor maktpåliggende for sentrale myndigheter å sette i gang tiltak som kan snu flyttestrømmen og stimulere unge mennesker til å satse i nord.

Øst-Finnmarkrådet vil derfor komme med forslag til konkrete tiltak som vi mener vil kunne bidra til å snu den negative utviklingen.

- **En generell forsterking av tiltakssonen med blant annet;**

- Styrke ordningen med nedskrivning av studielån og tiltak som stimulerer næringslivet.
- Gratis barnehageplass og SFO i tiltakssonen i Troms og Finnmark.

Utfordringen for kommuner med sentralitetsnivå 5 og 6 er at det fødes altfor få barn der til å opprettholde folketallet. Det er få mennesker mellom 20 og 40 år.

Befolkningen eldes. Det som til nå hindrer et dramatisk fall i folketallet er at folk lever lenger.

Forslag: Som en del av særordningene for tiltakssonen i Nord-Troms og Finnmark tilbys gratis barnehage og SFO. Dette bidrar til at det vil bli mye mer attraktivt for unge barnefamilier å flytte til, og bosette seg innenfor tiltakssonen i Troms og Finnmark.

- **Prosjekt «tilflyttingskommune».**

- Prosjekt som bør støttes økonomisk fra kommunaldepartementet gjennom for eksempel husbanken. Det er på mange plasser i distriktene mangel på boliger, selv om det er mange hus som står tom. Det har sammenheng med at disse i stor grad brukes som ferieboliger. For en ung familie i en etableringsfase er det å bygge seg sin egen bolig i distriktene av Nord-Norge forbundet med stor økonomisk risiko, hvis banken i det hele tatt gir lån. Derfor må husbanken på banen med tiltak som gjør at unge i etableringsfasen har mulighet til å pusse opp eller bygge egen bolig.

Vedlagt er Sjømatklynge Senja sitt bolignotat som skisserer mange gode tiltak som vi støtter (Sjømatklyngen Senja har utviklet et idénotat om boligtiltak i distriktene som et vedlegg til vårt høringsinnspill til distriktsnøringsutvalget NOU 2020:12.)

- Mange kommuner har ikke mangel på arbeidsplasser, men har mangel på relevante arbeidsplasser dersom begge i et parforhold skal ha arbeid etter kompetanse. Derfor bør staten og kommune legge til rette for at arbeidsplasser innenfor offentlig sektor som hovedregel kan flyttes med den ansatte til ny hjemkommune, dersom dette ikke er til vesentlig ulempe for arbeidsgiver. Her har erfaringene fra Covid19 lært oss mye om hvordan dette kan gjøres gjennom utstrakt bruk av hjemmekontor. Denne erfaringen bør vi kunne utnytte i et slikt prosjekt.

- **Prøvebo prosjekter.**

- Et offentlig støttet prosjekt hvor man skal kunne «prøvebo» en kommune i distriktet i en periode for å se hvordan man trives og kan tenkes å etablere seg.

- **Videregående utdanning.**

- Mange familier velger å flytte fra plasser som ikke har videregående utdanning når barna er ferdig på ungdomskolen. Disse som flytter er ofte viktige resurspersoner i lokalsamfunnet. Derfor er dette en utvikling som vi må forebygge ved i mye større grad legge til rette for borteboende elever.
Forslag: *Alle elever som må reise bort for å få gjennomført sin videregående skole (bo på hybel) skal ha tilrettelagt hybel med oppfølging av voksenkontakt. Kostnader for å bo borte fra eget hjem, skal ikke gi større utgifter for eleven og pårørende, enn for en elev som kan bo hjemme.*

- **Høyere utdanning, Høyskoler og Universiteter.**

- Utdanningssystemene, fra universitet/høyskole til lokale studiesentre, må i større grad organiseres og styres slik at det gis desentraliserte tilbud og desentralisert praksis, som underbygger bærekraft og verdiskapning i distriktene.
- Innarbeidelse at studietilbudet må være forutsigbart og dynamisk slik at behov dekkes. Tilbudet må også ivareta et studietilbud for de som går ut av videregående skole. Det er dokumentasjon tilgjengelig som sier at mer enn 60% av de som har høyere utdanning blir boende i det området hvor de har tatt høyere utdanning. Det er da viktig

at det er et studietilbud for de som kommer direkte fra VGS her i Øst-Finnmark slik at de blir værende og etablerer seg «hjemme» etter endt utdanning.

- **Forsvaret.**

- Forsvaretets personell må i mye større grad integreres i de lokalsamfunn de er plassert. Pendling bør være på et minimum. I dag er det mange innen befalet som ukependler. Vi ønsker at disse skal være fastboende i kommunen.
- Utbygging av velferdstilbud og/eller utdanningstilbud innen forsvarets skal bygges opp, slik at det støtter opp om den kommunale satsinga/tilbud. Dette for at det ikke blir doble løp, og i enkelte tilfeller gjør at tilbud som kommunen selv arbeider for ikke blir etablert.

- **Infrastruktur.**

- For at man skal ha et attraktivt samfunn og et næringsliv som skal kunne konkurrere både nasjonalt og internasjonalt, må man ha en velfungerende infrastruktur. Det gjelder både veier, ferge/hurtigbåt og flyplasser.
- For Øst-Finnmark er det viktig at jernbaneforbindelse mellom Rovaniemi og Kirkenes er på agendaen til norske myndigheter når det diskuteres infrastrukturprosjekter med Finland/EU.
- Utbygging av 420 KvA linjen fra Skaidi til Varangerbotn må ikke forsinkes! Denne linja er viktig både for forsyningssikkerhet og næringsutvikling for regionen.
- Prosjektet som er i gang med undersøkelse rundt bygging av en fiberlinje mellom Europa og Asia over polhavet, vil kunne få stor betydning for regionen. Øst-Finnmark spesielt, men også resten av Nord Norge, vil da være påkoblet en internett «motorvei» som kan gi muligheter for etablering av næringsvirksomhet rundt «big data». Dette er et prosjekt som er av nasjonal interesse og bør derfor løftes frem.

- **Næringslivet.**

- Primærnæringene er viktig for distriktene. Det er derfor viktig at rammebetingelsene for disse styrkes.
- Fiskeri- og havbruksnæringen er i en særstilling når det gjelder å gi muligheter for økt sysselsetting, og tilby attraktive arbeidsplasser i distriktene. Det er derfor spesielt viktig at det tilrettelegges for helårlege arbeidsplasser i fiskeindustrien ved at fisk landes hele året.
- Øst-Finnmark med Berlevåg i spissen ligger helt i front når det gjelder å utnytte grønn energi for å ta steget over til å bli klima nøytral. Her er det viktig at sentrale myndigheter fortsetter å stimulere kommuner og næringsliv, slik at de også har økonomiske fordeler med å ta i bruk ny teknologi for å redusere klimautslippene.
- Reiselivsnæringen er en typisk distriktsnæring som gir stor sysselsettingseffekt. Dette er også en næring som indirekte bidrar til økt aktivitet til våre primærnæringer og innenfor servicenæringene. Det blir uhyre viktig at denne næringen får rammevilkår, og ordninger som gjør at de kommer på fote igjen etter Covid19 pandemien.

Vadsø/Nesseby 26.03.21

Med Vennlig Hilsen
Øst-Finnmarkrådet

Wenche Pedersen
Styreleder
Sign.

Trond Haukanes
Daglig Leder
Sign.

Vedlegg 1. Sjømatklynge Senja sitt bolignotat